

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ЛІСОВИХ КУЛЬТУР НА ЗАСОЛЕНИХ ЗЕМЛЯХ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сотніков М.А., гр. 205-22м-02

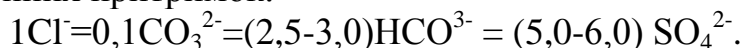
Науковий керівник – д-р. с.-г. наук, доц. **С.П. Распопіна**
Державний біотехнологічний університет

Доведення лісистості території України до оптимального рівня (20%) є одним із пріоритетних завдань, яке реалізуватиметься поступово. Так, відповідно до схваленої Кабінетом Міністрів України (29 грудня 2021 р. № 1777-р.) «Державної стратегії управління лісами України до 2035 року», до 2035 року планувалось збільшення лісистості території країни до 18 %. Натепер, реалізація цього завдання через масштабну збройну агресію рф проти України є малоімовірною. Втім вже після війни лісівникам доведеться проводити масштабні роботи як з лісовідновлення, так і лісорозведення. Збільшення площі лісів в Україні передбачається насамперед за рахунок заліснення малопродуктивних земель, виведених ріллі, а також забруднених, засолених, порушених видобутком корисних копалин тощо. Створення лісових насаджень на землях, які раніш не перебували під лісом, представляє значні труднощі. Особливо проблематичними для заліснення є засолені ґрунти.

Ґрунтовий покрив Полтавської області сформувався на четвертинних осадових породах, здебільшого лесових, в умовах помірно континентального клімату, строкатого рельєфу та ґрунтового зволоження під впливом лісової й степової рослинності. Загалом на території Полтавщини виділено більш ніж 50 ґрунтових різниць, які за генезою та властивостями поділяють на 12 груп: чорноземи, дерново-підзолисті, опідзолені, дернові, лучно-чорноземні, лучні, лучно-болотні, болотні, торфоболотні, торфовища, солонці, солоді. Серед них найбільш поширеною є група чорноземних ґрунтів, яка займає майже дві третини території області. Фактична лісистість території Полтавської області становить 8,6%, що значно нижче за нормативний для області показник – 15%. Лісорозведення відбувається здебільшого за рахунок створення нових лісів на малопродуктивних землях. Раніше, зокрема під час виконання Державної цільової програми «Ліси України» (2010-2015 рр.), такі землі масово передавались під заліснення. Серед обласних управлінь лісового та мисливського господарства, розташованих у Лісостепу, лідером їхнього прийняття було Полтавське управління – 4771 га, тобто 35% від загального обсягу прийнятих земель. Натепер лісорозведення відбувається значно нижчими темпами. Так, лісгосподарські підприємства Слобожанського офісу (філії Полтавщини та Харківщини) ДП «Ліси України» навесні 2023 р. висадили понад 3,6 млн сіянців деревних порід. Роботи з

лісовирощування виконані на площі 568 га, з яких 74,3 га склали нові ліси, тобто частка лісорозведення у зазначених двох областях становила лише 13%.

У складі прийнятих під залісення земель були представлені різною мірою солонцюваті (засолені) ґрунти. Солонцюватість ґрунтів спричиняють легкорозчинні солі, зокрема, хлориди (NaCl , MgCl_2 , CaCl_2); сульфати (Na_2SO_4 , MgSO_4), бікарбонат натрію (NaHCO_3), карбонат натрію або сода – (Na_2CO_3), які у певних концентраціях викликають пригнічування та навіть загибель рослин. Найбільш шкідливою є сода, яка навіть у концентрації 0,005 % виявляє на рослини токсичну дію, надалі йдуть хлориди, а потім – сульфати. Граничний вміст солей, вище якого починається пригнічення росту та розвитку рослин, називається порогом токсичності. Його значення залежить від складу солей, механічного складу ґрунту його зволоженості, кліматичних умов, виду рослин тощо. Сумарний ефект токсичності прийнято виражати у еквівалентах хлору, виходячи із наступних притримок:

Особливо чутливими до засолення ґрунту є деревні рослини, тому їхньому залісенню мають передувати детальні натурні та аналітичні дослідження, які дозволяють визначити вміст шкідливих для лісової рослинності легкорозчинних солей та оцінити лісопридатність ґрунту.

У філії Лубенське лісове господарство ДП «Ліси України» були обстежені лісокультурні ділянки, де мозаїчно представлені засолені ґрунти, на яких проєктували створення лісових культур сосни звичайної. На засоленість ґрунтового покриву однієї з досліджених ділянок вказують рослини-індикатори (специфічні та неспецифічні галофіти). Серед деревних видів це – маслинка вузьколиста, груша лісова, а трав'яних – татарник колючий, молочай лозний, подорожник ланцетолистий, щавель кінський.

Ґрунтове обстеження показало, що ділянка складена чорноземом глибоким карбонатним солонцюватим на супіщаних відкладах. Карбонати залягають вже з поверхні ґрунту. Глибина гумусового шару становить 110 см. Головними показниками засоленого ґрунту, що впливають на його лісопридатність є вміст і склад водорозчинних солей та реакція ґрунтового розчину, які визначають шляхом виконання аналізу водного витягу. Результати аналізу показали, що $\text{pH}_{\text{H}_2\text{O}}$ ґрунту коливається від 6,4 до 7,9 од., тобто від слаболужної до слабокислої. Ґрунти не містять соди, вміст Cl на досліджених ділянках є однаковим та становить 0,006%, а вміст сухого залишку варіює від 0,04 до 0,16%.

Таким чином, результати хімічного аналізу свідчать про лісопридатність дослідженого ґрунту, ступінь засоленості якого знаходиться в межах від слабозасоленого до дуже слабозасоленого.